

ը/ առաջին / Ք'առաջին /, քրդերեն օգտագործվում է կոնի իմաստով: Հայտնի է, որ քրդական կոնը հիմնականում այժի սև մազից է եղել: Հետաքրքիր է, որ տերմինը կազմած է երկու բառից՝ Ք'առաջին և առաջին տուն, ունեցվածք, ապրանք: Որչա / Ք'առաջին /, քրդերեն՝ սև, պարսկերեն՝ Ք'առաջին իմաստը կրող բառն է, և սև գույնը, անշուշտ, քրդերենում բխում է հենց նյութից, այսինքն՝ սև քրդից /մազից/, որից պատրաստվում էր վրանը: Ուշը / Ք'առաջին միանալով առաջին / տուն, ապրանք, ունեցվածք/ բառին, առաջին է, , սև վրան, , քրդերեն գործածվող տերմինը:

4. Քրդերեն նման տերմիններն ու հասկացությունները բազմաթիվ ու բազմազան են, սակայն մենք անդրադարձանք մի քանիսին միայն, որոնք մասնավորապես առնչվում են անասնապահության հետ: Այս տերմինները մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում և, անշուշտ, կարիք ունեն ավելի խոր ուսումնասիրության:

Էմմա Պետրոսյան

ՈՒՅԳՈՒՐՆԵՐԻ ՔԱՅԵՐԱԿԱՆԱԾՎԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

1. Ույգուրները հետաքրքրական Ասիայի հնավուրց երկրագործ թուրքալեզու ժողովուրդ են: Տակավին վաղ միջնադարում ունեցել են զիր ու զրախանություն: Այժմ ապրում են Ղազախստանի, Կիրգիզիայի, Ուզբեկստանի հարավային մարզերում և Սինցզյանում /Չինաստան/:

2. 1979թ. ույգուրա - դուռնական լուսաթի կազմում դաշտային աշխատանքների ժամանակ հավաքել ու զրանցել են նրանց ժողովրդական պարային ու թատերական մշակույթին, ինչպես նաև տոներին, հարսանեկան ու կենցաղային շատ սովորույթների վերաբերող նյութեր:

3. Թատերականացված մի շարք ներկայացումներ ու պարեր կապված են տոների/ բարոթ-հեյթ, ոոզ՝ ռամազան, նովրուզ/ հետ: Բազմաթիվ զվարճալի տեսարաններ, խաղեր, պարեր տեղի են ունենում օդա նստելու /մաշրաբ/ ժամանակ:

ա/ Գարնանը՝ նովրուզին, կազմակերպել են թուրքերի ու կենդանիների մրցույթներ, որով գուշակել են զալիք երկրագործական տարվա որպիսությունը:

բ/ Բարոթ-հեյթի հանդիսությունն ուղեկցվել է ջահալառ շքերթով, որին մասնակցել են երիտասարդ աղաներն ու աղջիկները, դեմքերին դրմիկից պատրաստած դիմակներով: Տոներին կատարել են ծիսական երգեր ու պարեր:

զ/ Առավել հանդիսավոր է եղել ուսման օրը: Երեկոյան երիտասարդները հավաքվել են թաղերով / մահալլայե/, ուսանողները դրած, մյուսները ջահերով կամ ծաղկեպսակ մոմերով / գյուլլաստե/, ինքնասարք փայտե ձիերով, նավակ վարելով, ըստ որում վերջիններս պարով մրցել են միմյանց հետ:

Երթն անցել է թաղերով, տնե-տուն, երգ ու պարով, որի համար նվերներ են պահանջել:

դ/ Չմոռան օդա նստելը /մաշրաբ/ ուղեկցվել է թաղերով/օյին/, նապաստակի, հդի կնոջ զգեստավորմամբ, նվագով /ոսվափի, դուբար, դափ/, տառապանքներով պարերով:

4. Ուլազուրական մշակույթում մեծ տեղ են զբաղեցնում քաղաքային / գուսան/, որոնք երգել են սիրավեպեր, պարել սապայների /երաժշտական գործիքի մի տեսակ/ նվագակցությամբ: Գարնանը գյուղերով մեկ շրջել են լարախաղացներ / դարշի/, փայտոտնակներ/յաղաչ-այաղ/:

5. Ուլազուրական ժողովրդի հոգևոր մշակույթով ոչ ոք չի զբաղվել և մեկամյա դաշտային գործուղմամբ հնարավոր չէ լուրջ եզրակացություններ անել: Այդուհանդերձ, նախնական դիտումները թույլ են տալիս ասելու, որ նրանց մշակույթում առկա է երկու շերտ, որոնցից մեկը կապվում է թուրք-մահմեդական, իսկ մյուսը՝ ավելի վաղ՝ բուն էթնիկ շինական ավանդույթային պատկերացումների հետ:

Փենյա Խաչատրյան

ՅՈՒՆԵՍԿՈ ԿԵՐԳՍՐԱՆԵՐԸ ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԵՄԵՐՈՍՅԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒՄ

1. 1973-74թթ. ՍՍՀՄ ԳԱ Ազգագրության ինստիտուտի Հեռավոր Արևելքի տեղաբնիկ ժողովուրդներին հետազոտող գիտաբանական ինստիտուտ, պատմ.գիտ.թեմատիկա Մ.Յա. Ժողովրդականության ղեկավարությամբ, զբաղված չուկոտա-էսկիմոսյան մի շարք պարեր, այդ թվում և թուրքական, որոնց շարժական տեսքերը համապատասխանում են չուկոտա-էսկիմոսյան մոտեցնակերպին, հետապնդում որոշակի նպատակ՝ սովալ թուրքական կերպարի պատկերում՝ արտաքին ու ներքին հատկանիշներով, ըստ որում, թուրքական շարժական շարժումներին հատուկ են նախնադարյան մարդուն ընդդեմ ընդդեմ ընդդեմ ընդդեմ ու պատկերացումներ:

2. Ընդհանուր առմամբ թուրքական շարժումները հինգն են՝ կաքավի, բադի, մայի /որոր/ և ազգավի տարբերակներով, որոնք միմյանցից զա-